

VIKBA11 Selekční jazyky 1

Filozofická fakulta Masarykova Univerzity, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet knihovnictví

podzim 2007

Přednášející: Josef Schwarz (schwarzjv@seznam.cz)

Úkol č. 4

Termín odevzdání práce:

Studenti denního studia: 19. 12. 2007

Studenti kombinovaného studia: 19. 12. 2007

ZADÁNÍ:

- Vytvořte **klasifikační tabulky a tezaurus**, oba systémy o rozsahu nejméně **30 pořadacích znaků**.
- Při tvorbě obou systémů dodržte tento rámcový postup (viz též ČSN 01 0193):
 - vymezte jejich **tematický rozsah** (gesci) včetně hraničních oblastí; **téma si zvolte podle vlastního uvážení** (může jít o oblast vašeho profesního nebo osobního zájmu).
 - stanovte **formu pořadacích znaků**, tj. notační systém klasifikačních znaků a charakter lexikálních jednotek (deskriptorů a nedeskriptorů) v tezauru
 - zvolte systémové řešení pro zařazení/nezařazení **identifikátorů** (vlastních jmen)
 - stanovte **fazety** a rozdělte s jejich pomocí pořadací znaky do jednotlivých skupin
 - **strukturujte** pořadací znaky podle logických vztahů (hierarchie, asociace, ekvivalence – v tezauru **musí** být použity **všechny tři typy vztahů**)
 - výsledek prezentujte ve formě **hlavní části**:
 - jako hlavní část klasifikačního systému zvolte klasifikační schéma
 - jako hlavní část tezauru zvolte abecedně uspořádané deskriptorové (a nedeskriptorové) odstavce
 - v samostatném seznamu uveďte **zdroje** použité při tvorbě obou systémů
 - při tvorbě zohledněte **standardní metodiky** a normativní doporučení (viz doporučená literatura)
 - při tvorbě **konzultujte** existující řízené slovníky (klasifikační systémy a tezaury)
- Výsledný dokument opatřete hlavičkou a dalšími formálními náležitostmi

Odevzdání:

Soubor ve formátu .doc se zpracovaným úkolem pojmenujte [vaše_příjmení]_ukolSJ4.doc (např. novak_ukolSJ4.doc) a do stanoveného termínu uložte do Odevzdávárny v IS MU (adresář 4. *úkol*).

DOPORUČENÁ LITERATURA

Metodická literatura:

[CSN96] ČSN 01 0193. *Dokumentace. Pokyny pro vypracování a rozvíjení jednojazyčných tezurů*. Úč. 1.2.1996. 52 s.

[AIT00] AITCHISON, J., GILCHRIST, A., BAWDEN, D.. *Thesaurus construction and use : a practical manual*. 4 ed. London : Aslib, 2000. 240 s.

[CRA02] CRAVEN, T. *Thesaurus construction* [online]. London, Ontario : University of Western Ontario, c1997, last updated February 19 2002. Dostupný z: <http://instruct.uwo.ca/gplis/677/thesaur/main00.htm>
Komentář: Výukový text pro pochopení základních konstrukčních principů tezauru. Problematika je vysvětlena stručně a názorně od základní otázky co je tezaurus, jeho složení - preferované a nepreferované výrazy, vztahy a výstupy. Text byl sepsán pro studenty Faculty of Information and Media Studies na UWO. [abstrakt přejat ze stránky <http://www.cuni.cz/~dolezalp/dk/dk.htm>]

[WILXX] WILL, L. Thesaurus Principles and Practice [online]. Dostupný z:
<<http://www.willpower.demon.co.uk/thesprin.htm>>

Komentář: Populární vysvětlení pojmů a struktury tezauru, tvorba a využití tezauru)

Existující klasifikační systémy a tezaury (výběr)

Klasifikační systémy:

- Mezinárodní desetinné třídění. Dostupné na <http://aip.nkp.cz/mdt/>
- Konspekt – předmětové kategorie. Dostupné na http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_Mdt_tabulky1.htm

Tezaury:

- MILSTEAD, J. L. (ed.). *ASIS Thesaurus of Information Science and Librarianship*. 2nd ed. Medford (NJ), 1998. Dostupné též na <http://web.archive.org/web/20041012212041/www.asis.org/Publications/Thesaurus/isframe.htm>
- *Infoterm*. Dostupné na <http://home.hio.no/~tor/infoterm.htm>

Metazdroje řízených slovníků

- Controlled vocabularies. Dostupné na: http://sky.fit.qut.edu.au/~middletm/cont_voc.html
- Thesauri Online. Dostupné na: <http://www.asindexing.org/site/thesonet.shtml>
- Taxonomy warehouse. Dostupné na: <http://www.taxonomywarehouse.com>

PŘÍKLAD ŘEŠENÍ:

1. Student XY stanovil, že gescí tvořených řízených slovníků bude oblast výpočetní techniky se zaměřením na oblast periferních zařízení
2. Student XY analyzoval termíny a zvolil tyto hlavní a vedlejší fazety: *A. obecné pojmy, B. vstupní zařízení, Ba.zařízení pro vkládání údajů, C. výstupní zařízení, Ca. zařízení pro zobrazování, Cb. zařízení pro tisk, D. přídatná zařízení*
3. Student XY stanovil, že notační systém klasifikace se bude odvíjet od fazet, tj. termíny v jedné fazetě budou označeny písmenem, každá další hierarchická úroveň bude označena číslem, systém bude desetinný. Tezaurus se bude skládat z deskriptorů a nedeskriptorů, míra prekoordinace bude střední (tj. nebude používat příliš složené LJ – např. místo *bodové a jehličkové tiskárny* použije dvě LJ, *bodové tiskárny, jehličkové tiskárny* apod.)
4. Student XY se rozhodl, že do řízených slovníků nebude zavádět identifikátory ani výběrově
5. Výsledek práce studenta XY vypadá takto:

Řízené slovníky pro oblast „periferní zařízení“

Autor: XY

FAZETY:

- A.obecné pojmy*
- B. vstupní zařízení*
 - Ba.zařízení pro vkládání údajů*
- C. výstupní zařízení*
 - Ca. zařízení pro zobrazování*
 - Cb. zařízení pro tisk*
- D. přídatná zařízení*

KLASIFIKAČNÍ SCHÉMA:

Počet klasifikačních znaků: 28

- A1 počítače
- A11 osobní počítače
- A12 sálové počítače, mainframy
- A121 servery
- A122 terminály
- A13 přenosné počítače

viz též D125

A131 laptopy
A132 notebooky
A133 handheldy

Ba1 vstupní zařízení
Ba111 klávesnice
Ba111.1 ergonomické klávesnice
Ba112 myši
Ba112.1 ergonomické myši
Ba131 světelná pera
Ba132 laserové snímače
Ba132.1 čtečky čárových kódů
Ba135 skenery
Ba15 modemy, modulátory/demodulátory

C1 výstupní zařízení
Ca111 monitory
Ca111.2 LCD monitory
Cb121 tiskárny
Cb121.2 bodové tiskárny, jehličkové tiskárny
Cb121.4 laserové tiskárny
Cb121.6 inkoustové tiskárny, tepelné tiskárny
Cb13 kreslicí stoly, plottery
viz též Ba15 modemy, modulátory/demodulátory

D125 docking station
viz též A13

TEZAURUS

Počet lexikálních jednotek: 33

Počet deskriptorů: 28

Počet nedeskriptorů: 5

bodové tiskárny
MT: C výstupní zařízení
EKV: jehličkové tiskárny
ND: tiskárny

inkoustové tiskárny
MT: C výstupní zařízení
EKV: tepelné tiskárny
ND: tiskárny

laserové tiskárny
MT: C výstupní zařízení
ND: tiskárny

čtečky čárových kódů
MT: B vstupní zařízení
ND: laserové snímače

jehličkové tiskárny
VIZ: bodové tiskárny

LCD monitory
MT: C výstupní zařízení
ND: monitory

docking station
MT: D přídatná zařízení
AD: přenosné počítače

klávesnice
MT: B vstupní zařízení
ND: vstupní zařízení
PD: ergonomické klávesnice

mainframy
VIZ: sálové počítače

ergonomické klávesnice
MT: B vstupní zařízení
ND: klávesnice

kreslicí stoly
MT: C výstupní zařízení
EKV: plottery
ND: výstupní zařízení

modemy
MT: B vstupní zařízení
MT: C výstupní zařízení
EKV:
modulátory/demodulátory
ND: vstupní zařízení
ND: výstupní zařízení

ergonomické myši
MT: B vstupní zařízení
ND: myši

laptopy
MT: A obecné pojmy
ND: přenosné počítače

modulátory/demodulátory
VIZ: modemy

handheldy
MT: A obecné pojmy
ND: přenosné počítače

laserové snímače
MT: B vstupní zařízení
ND: vstupní zařízení
PD: čtečky čárových kódů

monitory
MT: C výstupní zařízení
ND: výstupní zařízení

PD: LCD monitory

myši

MT: B vstupní zařízení

ND: vstupní zařízení

PD: ergonomické myši

notebooky

MT: A obecné pojmy

ND: přenosné počítače

osobní počítače

MT: A obecné pojmy

ND: počítače

plottery

VIZ: kreslicí stoly

počítače

MT: A obecné pojmy

PD: osobní počítače

PD: přenosné počítače

PD: sálové počítače

přenosné počítače

MT: A obecné pojmy

ND: počítače

PD: handheldy

PD: laptopy

PD: notebooky

AD: docking station

sálové počítače

MT: A obecné pojmy

EKV: mainframy

ND: počítače

PD: servery

PD: terminály

servery

MT: A obecné pojmy

ND: sálové počítače

skenery

MT: B vstupní zařízení

ND: vstupní zařízení

světelná pera

MT: B vstupní zařízení

ND: vstupní zařízení

tepelné tiskárny

VIZ: inkoustové tiskárny

terminály

MT: A obecné pojmy

ND: sálové počítače

tiskárny

MT: C výstupní zařízení

ND: výstupní zařízení

PD: bodové tiskárny

PD: inkoustové tiskárny

PD: laserové tiskárny

vstupní zařízení

MT: B vstupní zařízení

PD: klávesnice

PD: laserové snímače

PD: modemy

PD: myši

PD: skenery

PD: světelná pera

výstupní zařízení

MT: C výstupní zařízení

PD: kreslicí stoly

PD: modemy

PD: monitory

PD: tiskárny

Použitá literatura:

Hlavenka, J. *Nový výkladový slovník výpočetní techniky*. Praha : Computer Press, [1994].

Voráček, R. *Slovník počítačových pojmů a zkratek*. Praha : Fortuna, 1998.

Použité metodické materiály:

[CSN96] ČSN 01 0193. *Dokumentace. Pokyny pro vypracování a rozvíjení jednojazyčných tezurů*. Úč. 1.2.1996. 52 s.

[AIT00] AITCHISON, J., GILCHRIST, A., BAWDEN, D. *Thesaurus construction and use : a practical manual*. 4 ed. London : Aslib, 2000. 240 s.